

УДК 781.68: 786.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-3-18>

Мирон ЧЕРЕПАНИН,

orcid.org/0000-0003-1034-0036

доктор мистецтвознавства, професор,

професор кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва

Навчально-наукового інституту мистецтв

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

(Івано-Франківськ, Україна) duetconcertino@ukr.net

ЗВУКОЗАПИСИ КОМПОЗИЦІЙ ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО В АРХІВНИХ ФОНДАХ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (МЮНХЕН, НІМЕЧЧИНА)

Дослідження розглядає невідомі звукозаписи музичних творів видатного українського композитора Василя Барвінського, які зберігаються в архівних фондах Українського Вільного Університету в Мюнхені (Німеччина). Аргументується актуальність вивчення сьогодні бібліотечних матеріалів навчальних інституцій української діаспори задля окреслення більш цілісної картини історії українського музичного мистецтва періоду ХХ століття. Підкреслено, що зазначені соціокультурні інституції інонаціонального середовища стали осередками збереження, дослідження та поширення історико-культурної спадщини українського народу. Інтелектуальні архівні ресурси є тими матеріальними й духовними цінностями, котрі охороняють національну культурну пам'ять нашої нації, крадіці представники якої в силу складних суспільно-політичних обставин змушені були покинути українську землю.

Констатовано, що серед численної палітри аудіо-записів чільне місце займають інструментальні композиції Василя Барвінського. Наведено огляд цих творів, запис яких був здійснений в середині 50-х–60-х років минулого століття. Проаналізовано аудіо-записи фортепіанних циклів В. Барвінського, а саме «Шість мініатюр на українські теми», «Прелюдії», «Пісня. Серенада. Імпровізація» у виконанні українського піаніста-емігранта Любомира Горницького. Означено, що твори фундатора національного мистецтва займають провідне місце в репертуарі артиста. Досліджено індивідуальні особливості його художньої інтерпретації зазначених п'єс, які ґрунтуються на вдумливому проникненні ним у стильові орієнтири музики В. Барвінського. Виконавським варіантам піаніста властиве глибоке розкриття художнього змісту творів та жанрових особливостей.

Охарактеризовано фортепіанну майстерність барвінськяни Л. Горницького, яка представлена у володінні індивідуальним мелодичним інтонуванням, м'яким звуковим туше, віртуозною технікою, колористичною фактурною педалізацією.

Проаналізовано інтерпретацію Квартету соль-мінор інструментальним колективом у складі Христини Акмюллер, Стефана Райма, Доротеї Вахінгер, Ірмгарта Рабе. Для їх виконання властивий енергійний молодечий запал, пісенна елегантність, пейзажна колористика, ансамблева довершеність. Констатовано, що трансляція українських фортепіанних та камерно-інструментальних творів В. Барвінського в полікультурному світовому середовищі є свідченням високого художнього рівня української професійної музики ХХ століття.

Ключові слова: *культура української діаспори, Василь Барвінський, фортепіанні твори, камерно-інструментальна музика, архів Українського Вільного Університету (Мюнхен), аудіо-звукозаписи, художня інтерпретація, Любомир Горницький.*

Myron CHEREPANYN,

orcid.org/0000-0003-1034-0036

Doctor of Arts, Professor,

Professor at the Department of Ukrainian Musical Studies and Folk-Instrumental Art

Educational and Cientific Institute of Arts of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

(Ivano-Frankivsk, Ukraine) duetconcertino@ukr.net

SOUND RECORDINGS OF COMPOSITIONS BY VASYL BARVINSKYI IN THE ARCHIVAL FUNDS OF THE UKRAINIAN FREE UNIVERSITY (MUNICH, GERMANY)

The paper considers unknown sound recordings of musical pieces by the outstanding Ukrainian composer Vasyl Barvynskyi that are kept in the archival funds of the Ukrainian Free University (Germany). The relevance of today's scrutinizing library materials in educational institutions of the Ukrainian diaspora to build a more holistic picture of the history of Ukrainian musical art of the twentieth century is reasoned. Sociocultural institutions belonging to a different nation as the centers for the preservation, research, and dissemination of the historical and cultural heritage of the

Ukrainian people are emphasized. Archival intellectual assets are material and spiritual values that protect our national cultural memory, as our elite, due to a difficult sociopolitical situation, was forced to leave their motherland.

It was established that instrumental compositions by Vasyl Barvinskyi are the most prominent in the vibrant palette of sound recordings. An overview of these pieces, recorded in the mid-1950s to 1960s, is provided. Song recordings of V. Barvinskyi's piano cycles, namely Six Miniatures on Ukrainian Folksongs, Preludes, and Song. Serenade. Improvisation performed by Liubomyr Hornytskyi, a Ukrainian emigrant pianist, are analyzed. It is pointed out that these pieces by Barvinskyi, the founder of national art, take the leading place in the Hornytskyi's repertoire. The idiosyncratic aspects of his artistic interpretation of these plays, which are based on a thoughtful immersion into the stylistic markers of V. Barvinskyi's music, are explored. The pianist's performance versions are characterized by a profound revelation of the artistic content of the pieces and genre features thereof.

Hornytskyi's piano proficiency in V. Barvinskyi universe is described, which is represented in the mastery of individual melodic intonation, soft sound touch, virtuoso technique, and brilliant textured pedaling.

The interpretation of the Quartet in g-minor by the instrumental group consisting of Christina Ackmüller, Stefan Reim, Dorothea Wachinger, and Irmgard Rabe is analyzed. Energetic, youthful ardor, vocal melancholy, picturesque brilliance, and ensemble perfection are inherent in their performance. It was noted that the broadcast of Ukrainian piano and chamber instrumental pieces by V. Barvinskyi in a multicultural global context evidences the high artistic level of Ukrainian professional music of the twentieth century.

Key words: *culture of the Ukrainian diaspora, Vasyl Barvinskyi, piano pieces, chamber instrumental music, archive of the Ukrainian Free University (Munich), sound recordings, artistic interpretation, Liubomyr Hornytskyi.*

Постановка проблеми. Сучасний державницький розвиток України, відродження суспільно-духовної спадщини народу, повернення до національного простору замовчуваних тоталітарним режимом імен музичних діячів та їх творчих доробків спонукає поглиблення культурологічно-мистецтвознавчого вектору в наукових дослідженнях, присвячених надбанням української діаспори. «Самобутні зразки української художньої культури формувались не лише на рідній землі, у нерозривному зв'язку зі своїм народом, але й створювались поза її межами митцями, що силою обставин були відірвані від батьківщини, поставлені у дуже непрості соціально-культурні і суспільні умови» (Карась, 2012: 10), – наголошує Ганна Карась. Сьогодні повертаються численні архіви фундаторів нашої соціокультурної сфери, а також відкриті широкі можливості щодо вивчення наукових фондів бібліотек іонаціонального середовища, до яких належить архів Українського Вільного Університету в Мюнхені (Німеччина). Серед численних справ тут знаходяться звукозаписи окремих творів Василя Барвінського, котрий є «...визначним представником української музичної культури ХХ ст.» (Павлишин, 1990: 5). Це фортепіанні композиції в інтерпретації піаністом Любомиром Горницьким та камерно-інструментальний цикл у виконанні струнного квартету в складі Христини Акмюллер, Стефана Райма, Доротеї Вахінгер, Ірмгарта Рабе, які не стали об'єктом теперішніх наукових досліджень, тому актуальним є розгляд особливостей художнього трактування композицій корифея національної культури митцями іонаціонального середовища світового полікультурного простору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу архівних фондів звукозаписів

Українського Вільного Університету в Мюнхені присвячений розділ монографії авторів В. Дутчак і М. Черепанина (Дутчак, Черпанін, 2023: 200–221). Осмислення виконавських сторін фортепіанної барвінськіани Л. Горницького опирається на дослідження його творчого внеску до розвитку соціокультурних царин української діаспори вітчизняними науковцями. Згадки про постать піаніста знаходимо в енциклопедичних виданнях «Малій українській музичній енциклопедії» (упор. Залеський, 1971: 29), «Українській музичній енциклопедії» (Лисенко, 2006: 506) та історично-критичному огляді Антіна Рудницького (Рудницький, 1963: 117). Його мистецько-освітні здобутки висвітлені у монографії та статті Ганни Карась (Карась, 2012: 54; 242; 255; 664; 670; 681; 878; 895; Карась, 2011: 88), в дисертації Владислави Чайки (Чайка, 2021: 116). Сторінки життєтворчості митця-емігранта досліджені Наталією Кашкадамовою (Кашкадамова, 2017: 265), Юлією Осмачко (Осмачко, 2020: 247–255; Осмачко, 2022: 48–56). Фортепіанна творчість окреслена у працях Василя Барвінського (Барвінський, 2004: 136–175), Стефанії Павлишин (Павлишин, 1990: 88.), Любові Кияновської (Кияновська, 2007: 424), Лілії Назар (Назар, 2007: 290), Олександри Німилович (Німилович, 2001: 78). Камерно-інструментальна творчість В. Барвінського була об'єктом наукових досліджень музикознавців Наталії Жук (Жук, 2005: 20), Роксолани Мисько-Пасічник (Мисько-Пасічник, 2003: 57–62). Виконавські сторінки звукозаписної творчості Л. Горницького та зазначених вище музикантів камерного квартету не були досліджувані.

Мета статті – проаналізувати та ввести до наукового обігу специфіку художньої інтерпретації фортепіанних та камерно-інструменталь-

них творів Василя Барвінського, що збереглися в архівних фондах аудіо-звукозаписів Українського Вільного Університету (Мюнхен, Німеччина).

Виклад основного матеріалу. У часи російсько-української війни 2014–2024 років, коли боротьба ведеться не тільки за територіальну цілісність нашої держави, але й за її культурні цінності, увага все більше загострюється на глибокому усвідомленні ваги національного мистецького багатства, зокрема на творчому внеску артистичної еліти української діаспори до світового соціокультурного простору. Наукове осмислення цих здобутків сьогодні ведеться у різних царинах, зокрема у вивченні звукових колекцій, котрі не тільки закарбували їх надбання, але й констатують «... як одну з форм національної ідентифікації, як можливість представлення звукових вимірів української музики» (Дутчак, Черепанин, 2023: 201). Бібліотечний фонд Українського Вільного Університету в Мюнхені зберіг понад 500 архівних аудіо-взірців. До серії записів «Оркестрової та інструментальної музики» входить звуко-фіксування «... сольних та камерно-інструментальних творів академічного та естрадно-джазового спрямування (М. Лисенка, **В. Барвінського** (виділення наше – У. М., М. Ч.), Б. Весоловського)» (Дутчак, Черепанин, 2023: 213).

Музика В. Барвінського у аудіо-звуковій колекції зазначеної інституції представлена інтерпретаційними варіантами піаніста Любомира Горницького, а саме фортепіанними п'єсами з циклів: «Шість мініатюр на українські теми», «Прелюдії», «Пісня. Серенада. Імпровізація». Ю. Осмачко зазначає, що «... репертуар Л. Горницького був різноманітним – від творів світових композиторів Й. Баха, Д. Скарлатті, Й. Гайдна, Г. Генделя, В. Моцарта, Л. Бетговена, Й. Брамса, Ф. Шопена, Ф. Шуберта, Р. Шумана, Ф. Ліста С. Прокоф'єва, К. Славіцького, О. Скрябіна до кращих зразків української музики **В. Барвінського** (виділення наше – У. М., М. Ч.), В. Косенка, Л. Ревуцького та багатьох інших». (Осмачко, 2020: 249–250).

До аудіо-звукописної добірки барвінськіани Л. Горницького належить чотири п'єси з сюїти «Шість мініатюр на українські теми». Виконання піаністом глибоко опирається на стильові особливості музики композитора, яка ґрунтується на неофольклоризмі, зокрема на його пошуках «... нових способів інтерпретації народнопісенних тем, їх осмислення в модерному стильовому контексті» (Кияновська, 2007: 230). Цикл «... побудований на широковідомих пісенно-танцювальних мелодіях» (Німілович, 2001: 33), тому вже в першій п'єсі «Заколисна пісня» відчутне індивідуальне

трактування ним музичного матеріалу. Митець мелодизує поліфонічний виклад підкресленням інтонаційного наповнення. Фразування основної теми Л. Горницьким побудоване на виділенні мелодійних вершин, що тим самим вияскравлює наспівний характер п'єси. Імпровізаційний розвиток твору в його виконанні представлений темповим пошвавленням, а фактурна педалізація надає романтичної забарвленості. Загалом, піаніст інтерпретує п'єсу в м'якій динамічній звуковій палітрі від *p* до *mf*.

Застосуванням українських фольклорних інтонацій насичені п'єси «Український танок» та «Лірницька пісня». Друга мініатюра зі зазначеного циклу у виконавському варіанті піаніста звучить легко та граційно. Митець виконує віртуозний фактурний матеріал бездоганно піаністично майстерно, що надає інтерпретації танцювальної цілісності. У «Лірницькій пісні» Л. Горницький показує глибоке проникнення в мелодичну основу речитативного викладу, а тонке і делікатне інтонування інструментальних орнаментаций ніби «просвічує» музичний виклад як окремих фраз, так і твору в цілому. Застосована ним густа фактурна педаль підсилює фонічне забарвлення п'єси.

«Гумореска» виконана Л. Горницьким у витонченому барвисто-динамічному ключі. Застосовуючи в п'єсі темпо-ритмічну плинність, піаніст виразно відтворює мажоро-мінорну мінливість, граціозні фактурні видозміни, рафіновану динамічну гаму, що вияскравлює жанрові ознаки твору та різні відтінки жартівливого характеру п'єси. Легке фортепіанне туше митця надає його інтерпретації «польотності», світлої прозорості та витонченості. Піаніст користується колористичною педалізацією, що породжує сприйняття романтично-піднесеної мрійливості.

Виконавську колекцію барвінськіани Л. Горницького вияскравлює фортепіанний цикл «Прелюдії». Аудіо-запис фонду УВУ фіксує відтворення піаністом чотирьох п'єс: «Прелюдія № 1» мі-мінор, «Прелюдія № 2» фа-дієз-мажор, «Прелюдія № 3» соль-мінор, «Прелюдія № 4» сі-бемоль-мінор. Художнє трактування творів протікає в романтичному, а місцями імпресіоністичному стильових вимірах.

Аналізуючи інтерпретацію «Прелюдії № 1» Л. Горницьким, варто відмітити плавне і одухотворене виконання основної теми. Застосований штрих м'якого легато надає композиції імпресіоністичної витонченості та благородства. Варіаційний розвиток п'єси піаніст передає без надмірного емоційного підйому, не зловживаючи густою педалізацією. У місці кульмінаційного сплеску артист

здійснює динамічне та темпове наростання, чим увиразнює форму композиції. Хоча «Прелюдію № 2» зачисляють до п'єс В. Барвінського з імпресіоністичними ознаками, Л. Горницький підкреслює в ній характерну «пасторальність». Це виявляється в стриманому рухові шістнадцяткових ходів, неширокому діапазоні гучності, невеликих агогічних відхилень, обережній педалізації, що дозволяє відзначити схильність піаніста до акцентування романтичних стилевих ознак.

Трактування артистом танцювальності в «Прелюдії № 3» є досить суб'єктивним. Л. Горницький виконує тематичний матеріал у розважливому темпі, очевидно звертаючи увагу слухача на оригінальній інтонаційності пасажів. Згодом музичне розгортання його виконавської інтерпретації переходить в русло більш піднесеного динамічного діапазону, що вирівнює загальний настрій твору. «Прелюдія № 4» у виконанні Л. Горницького вражає оркестровою звуковою палітрою. Насичена фортепіанна трипланова фактура представлено барвисто та насичено. Артист застосовує широке фразування. Тему «дзвонів» трактує дещо елегантно, виводячи на перший план мелодичний тематизм у верхньому регістрі. Можна стверджувати про підкреслення сумовитості, що асоціюється з тугою за Україною.

Третім артефактом аудіо-запису творів В. Барвінського Л. Горницьким є інтерпретація двох п'єс з циклу «Пісня. Серенада. Імпровізація». Композиція «Пісня» (або «Canzona») трактується піаністом у суворому тоні висловлювання, який досягається шляхом застосування досить спокійного темпу. Власне повільний рух дає можливість артисту подати глибину змістового наповнення тематичного матеріалу, темброво вияснити

поліфонічну фактуру, особливо її підголосковий виклад. Для виконання «Пісні» Л. Горницьким властиве випукле мелодичне інтонування, формотворчі цезури, які увиразнюють художню сторону твору. У другій п'єсі із зазначеного циклу «Імпровізація» митець тяжіє до метро-ритмічної гнучкості, яка представляє фантазійно-схвильований характер композиції. Мелодичні мотиви трактуються ним гранично випукло.

Інтерпретація «Квартету соль-мінор» В. Барвінського зафіксована в звукозаписі інструментального колективу в складі Христини Акмюллер (перша скрипка), Стефана Райма (друга скрипка), Доротеї Вахінгер (альт), Ірмгарта Рабе (віолончель). Для їх виконання властиве яскраве відтворення фольклорного матеріалу, виразне фразування, темпова енергійність, ансамблева гнучкість.

Висновки. Отож, звукозаписи архівних фондів УВУ в Мюнхені є відображенням багатства різноаспектного українського мистецтва і становить скарбницю національної культурної пам'яті нашого народу. Музична аудіо колекція бібліотеки навчальної інституції в Німеччині фортепіанних та камерно-інструментальних творів В. Барвінського представляє історично-культурну вартість та засвідчує ретрансляцію української професійної музики в світовому соціопросторі. Художні інтерпретації барвінськіани піаністом Л. Горницьким та струнним квартетом відзначаються стилістичною довершеністю, професійною майстерністю, глибоким відтворенням змістового наповнення творів. Проаналізовані звукозаписи стануть ґрунтом для дослідження історії українського інструментального мистецтва в світовому полікультурному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барвінський В. Коментований список творів. *Василь Барвінський. З музично-письменницької спадщини. Дослідження, публіцистика, листи* / упор. В. Грабовський. Дрогобич: Коло. 2004. С. 136–175.
2. Горницький Любомир. *Мала українська музична енциклопедія* / опрацював О. Залеський. Мюнхен: Дніпрова Хвиля. 1971. С. 29.
3. Дутчак В. Г., Черепанин М. В. Оцифрування національної аудіо-музичної спадщини з архіву Українського Вільного Університету (Мюнхен, Німеччина):
1. історія, сучасність, перспективи. *Digital transformations in culture: scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. С. 200–221.
4. Жук Г. Віолончельна творчість В. Барвінського в контексті розвитку жанру в українській музиці першої половини ХХ століття: автореф. дис.... канд. мистецтвознавства. Львів, 2005. 20 с.
5. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
6. Карась Г. Розвиток українсько-німецьких музичних зв'язків у контексті мінливих тенденцій ХХ століття. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*: зб. наук. праць. Київ: Міленіум, 2011. Вип. XXVII. С. 86–95.
7. Кашкадамова Н. Фортеп'янно-виконавське мистецтво України. Історичні нариси. Львів: КІНПАТРИ ЛТД, 2017. 616 с.
8. Кияновська Л. Галицька музична культура ХІХ–ХХ ст.: навчальний посібник. Чернівці: Книги–ХХІ, 2007. 424 с.
9. Лисенко І. Горницький Любомир. *Українська музична енциклопедія* / гол. редкол., Г. Скрипник, А. Калениченко, Г. Степаненко. Київ: Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2006. Т. 1. С. 506.

10. Мисько-Пасічник Р. Камерно-інструментальна музика Василя Барвінського в контексті розвитку жанру в Галичині першої третини ХХ ст. *Василь Барвінський в контексті європейської музичної культури. Статті та матеріали* / редактор-упорядник О. Смоляк. Тернопіль: Астон, 2003. С. 57–62.
11. Назар Л. Стильові виміри творчості Василя Барвінського: дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Львів: Львівська державна музична академія ім. М. В. Лисенка, 2007. 290 с.
12. Німилович О. Фортепіанна творчість Василя Барвінського. Дрогобич: Коло, 2001. 78 с.
13. Павлишин С. Василь Барвінський. Київ: Музична Україна, 1990. 88 с.
14. Осмачко Ю. Любомир Горницький: штрихи до творчого портрета відомого галицького піаніста. *Література та культура Полісся* / відп. ред. і упоряд. Г. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. Вип. 99. Серія «Історичні науки». № 13. С. 247–255.
15. Осмачко Ю. Твори українських композиторів у концертно-виконавській діяльності піаністів діаспори США (друга половина ХХ ст.). *Fine Art and Culture Studies*. 2022. Вип. 2. С. 48–56.
16. Рудницький А. Українська музика: історично-критичний огляд. Мюнхен: Дніпрова Хвиля, 1963. 406 с.
17. Чайка В. Розвиток музичної культури української діаспори країн Північної Америки другої половини ХХ – початку ХХІ століть: дис... канд. історичних наук: 032. Київ: НАКККІМ, 2021. 268 с.

REFERENCES

1. Barvynskiy V. (2004). Komentovanyi spysok tvoriv. [Annotated list of works]. *Vasyl Barvynskiy. Z muzychno-pysmennytskoi spadshchyny. Doslidzhennia, publitsystyka, lysty / upor. V. Hrabovskiy. Drohobych: Kolo. S. 136–175. [in Ukrainian].*
2. Hornytskyi Liubomyr. (1971). [Gornytskyi Lubomyr]. *Mala ukrainska muzychna entsyklopediia / opratsiuvav O. Zaleskyi. Miunkhen: Dniprova Khvyliia. S. 29. [in Ukrainian].*
3. Dutchak V. H., Cherepanyn M. V. (2023). Otsyfruvannia natsionalnoi audio-muzychnoi spadshchyny z arkhivu Ukrainskoho Vilnoho Universytetu (Miunkhen, Nimechchyna): istoriia, suchasnist, perspektyvy. [Digitization of the national audio-music heritage from the archive of the Ukrainian Free University (Munich, Germany): history, modernity, perspectives]. *Digital transformations in culture: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». S. 200–221. [in Ukrainian].*
4. Zhuk H. (2005). *Violonchelna tvorchist V. Barvinskoho v konteksti rozvytku zhanru v ukrainskii muzytsi pershoi polovyny XX stolittia* [The cello work of V. Barvynskiy in the context of the development of the genre in Ukrainian music of the first half of the 20th century]: avtoref. dys... канд. mystetstvoznavstva. Lviv. 20 s. [in Ukrainian].
5. Karas H. (2012). *Muzychna kultura ukrainskoi diaspory u svitovomu chasoprostori XX stolittia: monohrafiia* [Musical culture of the Ukrainian diaspora in the world time-space of the 20th century: monograph]. Ivano-Frankivsk: Tipovit, 1164 s. [in Ukrainian].
6. Karas Hv. (2011). *Rozvytok ukrainsko-nimetskykh muzychnykh zviazkiv u konteksti minlyvykh tendentsii XX stolittia*. [The development of Ukrainian-German musical relations in the context of changing trends of the 20th century]. *Aktualni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury: zb. nauk. prats. Kyiv: Milenium. Vyp. XXVII. S. 86–95. [in Ukrainian].*
7. Kashkadamova N. (2017). *Fortepianno-vykonavske mystetstvo Ukrainy. Istorychni narysy*. [Piano and performing arts of Ukraine. Historical essays]. Lviv: KINPATRI LTD. 616 s. [in Ukrainian].
8. Kyianovska L. (2007). *Halytska muzychna kultura XIX–XX st.: navchalnyi posibnyk*. [Galician musical culture of the 19th–20th centuries: a study guide.]. Chernivtsi: Knyhy–XXI. 424 s. [in Ukrainian].
9. Lysenko I. Hornytskyi Liubomyr. (2006). [Gornytskyi Lubomyr]. *Ukrainska muzychna entsyklopediia / Hol. redkol., H. Skrypyk, A. Kalenychenko, H. Stepanenko. Kyiv: Instytut mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy. T. 1. S. 506. [in Ukrainian].*
10. Mysko-Pasichnyk R. (2003). *Kamerno-instrumentalna muzyka Vasyliia Barvinskoho v konteksti rozvytku zhanru v Halychyni pershoi tretyny XX st.* [Vasyl Barvynskiy's chamber and instrumental music in the context of the genre's development in Galicia in the first third of the 20th century]. *Vasyl Barvynskiy v konteksti yevropeiskoi muzychnoi kultury. Statti ta materialy / redaktor-uporiadnyk O. Smoliak. Ternopil: Aston. S. 57–62. [in Ukrainian].*
11. Nazar L. (2007). *Stylovi vymiry tvorchosti Vasyliia Barvinskoho* [Stylistic dimensions of Vasyl Barvynskiy's creativity]: dys... канд. mystetstvoznavstva: 17.00.03. Lviv: Lvivska derzhavna muzychna akademiia im. M. V. Lysenka. 290 s. [in Ukrainian].
12. Nimylovych O. (2001). *Fortepianna tvorchist Vasyliia Barvinskoho*. [Vasyl Barvynskiy's piano work]. Drohobych: Kolo. 78 s. [in Ukrainian].
13. Pavlyshyn S. (1990). *Vasyl Barvynskiy*. [Vasyl Barvynskiy]. Kyiv: Muzychna Ukraina. 88 s. [in Ukrainian].
14. Osmachko Yua. (2020). *Liubomyr Hornytskyi: shtrykhy do tvorchoho portreta vidomoho halytskoho pianista*. [Lubomyr Hornytskyi: touches to the creative portrait of the famous Galician pianist]. *Literatura ta kultura Polissia / vidp. red. i uporiad. H. V. Samoilenko. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. Vyp. 99. Seriiia «Istorychni nauky». № 13. S. 247–255. [in Ukrainian].*
15. Osmachko Yuv. (2022). *Tvory ukrainskykh kompozytoriv u kontsertno-vykonavskii diialnosti pianistiv diaspory SShA (druha polovyna XX st.)*. [Works of Ukrainian composers in the concert performance of pianists of the US diaspora (second half of the 20th century)]. *Fine Art and Culture Studies. Vyp. 2. S. 48–56. [in Ukrainian].*
16. Rudnytskyi A. (1963). *Ukrainska muzyka: istorychno-krytychnyi ohliad*. [Ukrainian music: a historical and critical review]. Miunkhen: Dniprova Khvyliia. 406 s. [in Ukrainian].
17. Chaika V. (2021). *Rozvytok muzychnoi kultury ukrainskoi diaspory krain Pivnichnoi Ameriky druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolit* [The development of the musical culture of the Ukrainian diaspora in the countries of North America in the second half of the 20th – beginning of the 21st centuries]: dys... канд. istorychnykh nauk: 032. Kyiv: NAKKКІМ. 268 s. [in Ukrainian].